

مدرسه جنگل: یادگیری الهام بخش

فرشته هدایتی

دبیر، تنکابن

یکدیگر همکاری می‌نمایند. با وجود این، تمام برنامه‌های مدرسه جنگل مبتنی بر دسترسی منظم و مکرر به فضاهای طبیعی و یادگیری کودک‌محور است. فعالیت‌هایی که در مدرسه جنگل اتفاق می‌افتد با توجه به نوع فصل، آب‌وهوا، حیوانات و گیاهان منطقه جنگلی، ابزارهای مورد استفاده، مدت تشکیل گروه و از همه مهم‌تر، میزان منفعتی که متوجه دانش‌آموزان است، متفاوت است. در مدرسه جنگل موضوعات درسی مانند ریاضی، هنر، ادبیات، تربیت‌بدنی و ... را مربیان ماهر و متخصص ارائه می‌دهند. نتایج یادگیری به‌صورت اکتشافی، در زمان واقعی و همراه با کسب تجربه، بدون استفاده از مفاهیم از پیش تعیین‌شده در کتاب و یا صفحه‌نمایش مانیتور و در چهاردیواری کلاس شکل می‌گیرند.

چرا مدرسه جنگل و طبیعت،

در این زمان، مهم است؟

دو دلیل بسیار مهم وجود دارد: یکی آنکه امروزه مشارکت کودکان و نوجوانان در فضاهای باز به‌دلیل فناوری اطلاعات و ارتباطات و پیشرفت تکنولوژی کاهش یافته است و دلیل دیگر آنکه دانش‌آموزان در مدارس معمولی، بیش از شش ساعت را در فضای بسته و در حال استفاده از صفحات نمایش الکترونیکی می‌گذرانند. شواهد نشان می‌دهد که مشاهده و تعامل

مدرسه جنگل یک نوع آموزش در فضای باز جهت پرورش تجارب غنی یادگیری، سواد زیست محیطی و زندگی سالم از طریق برقراری پیوند میان کودکان و طبیعت است. در این نوع مدرسه کودکان به همراه بزرگسالان از یک جنگل یا درختستان بازدید می‌کنند و در عین حال مهارت‌های شخصی، اجتماعی و فنی را می‌آموزند. هدف اصلی مدرسه جنگل در کودکان تشویق حس کنجکاوی، اکتشاف با تمام حواس، توانمندسازی آنان در محیط طبیعی و رشد آگاهی فضایی و مکانی آنان می‌باشد.

هم شناخته شده است؛ اما دو نام برجسته، آن یکی مدرسه جنگل و دیگری «مدرسه طبیعت» است.

دو ویژگی اصلی مدرسه جنگل که آن را از سایر برنامه‌های آموزشی در فضای باز جدا می‌کند عبارت است از: اجرای آن به‌صورت تمام‌وقت یا نیم‌وقت و همچنین قابلیت استفاده در زمینه‌ها، محیط‌ها، گروه‌های سنی، و اقلیم‌های مختلف. گاهی اوقات کودکان به‌طور مستقل کار می‌کنند و آرامش را در جهان اطراف خود می‌یابند، گاهی هم برای ایجاد چیزی، حل مشکلی و یا حمایت از یکدیگر، و یا برای رویارویی با جهان بزرگ‌تر، با

مدرسه جنگل، عنوان یک رویکرد نوین آموزشی است که از اواخر دهه ۱۹۵۰، با آغاز شکل‌گیری این مدارس در دانمارک و سوئد، و سپس توسعه آن در اسکندیناوی، اروپا، چین، استرالیا، نیوزلند، ایالات متحده آمریکا و سپس کانادا، در جهان گسترش یافت. در مدارس جنگل، کودکان نیمی از روز تا یک روز کامل را در خارج از منزل و در پارک‌های مختلف شهری، فضاهای طبیعی مجاور یا نزدیک به مدرسه، زمین‌های بازی طبیعی و کلاس‌های بیرون از فضای مدرسه سپری می‌کنند. کودکان در تمام اوقاتی که در بیرون از فضای مدرسه‌اند، فرصتی برای یادگیری منظم را در اختیار دارند. به‌عنوان مثال برخی از برنامه‌ها برای دانش‌آموزان در نیم‌روز و برخی دیگر برای یک روز کامل ارائه می‌گردد. مدرسه جنگل با نام‌های دیگری مانند کودکستان طبیعت، مدرسه در فضای باز، مدرسه بارش و تابش و ...

با طبیعت، و زندگی در محیط طبیعی منجر به کاهش استرس، افزایش تحمل، خودتنظیمی، افزایش ظرفیت توجه، افزایش بازیابی انرژی ناشی از خستگی روانی می‌گردد. بازی در فضای باز، با افزایش آمادگی جسمانی کودکان، موجب تقویت بدن کودکان، جذب بالاتر ویتامین D و تقویت بینایی می‌گردد. همچنین با بهبود و تقویت ذهنی ممکن است منجر به عملکرد بهتر کودکان در ریاضیات، خواندن، نوشتن، گوش‌دادن، مهارت‌های تفکر انتقادی، مهارت‌های اجتماعی و رشد عاطفی گردد. مدرسه جنگل یک راه مقابله با کاهش دانش تنوع زیستی و محیط زیستی کودکان است و به کودکان کمک می‌کند تا ناظران و مباحثان خوبی برای مراقبت از طبیعت باشند.

نقش مربیان در مدرسه جنگل

مربیان مدارس جنگل و طبیعت باید افرادی عاشق و دوستدار طبیعت باشند تا با بردن دانش‌آموزان به مکان‌های طبیعی برای بازی و یادگیری، بتوانند کودکان را در این حس سهیم کنند. مربیان ایده‌های خلاقانه دانش‌آموزان را تشویق می‌کنند و مواد و منابع را در دسترس آنان قرار می‌دهند. با دادن سؤال‌هایی آن‌ها را درگیر مشاهده و اکتشاف می‌کنند. هنگامی که کودکان درگیر مشاهده هستند، مربیان با دور شدن از فضا، فرصت بازی و کشف را به کودکان می‌دهند. همچنین فرصت آن را دارند تا بر کار کودکان ناظر باشند و با جمع‌آوری و مستندسازی تجربیاتشان برای افزایش یادگیری در فضای باز کمک نمایند.

مربیان گاهی با مشارکت فعال و همبازی شدن با بچه‌ها و گاهی با فاصله گرفتن از آنان و از طریق مشاهده و گوش کردن، به یادگیری اکتشافی آنان کمک می‌نمایند. کودکان به کثیف و خیس کردن لباس‌ها و برقراری ارتباط نزدیک با محیط طبیعی، به‌منظور تجربه حس موفقیت، تشویق می‌شوند که این امر موجب بالا رفتن اعتمادبه‌نفس آن‌ها می‌شود. مربی کودکان را به سطحی فراتر از محدوده تعادل و راحتی هدایت می‌کند و به این ترتیب، با ایجاد عدم

تعادل، آنان را به تفکر در مورد تصورات مبهم خود وامی‌دارد، و سپس علایق آنان را مورد توجه قرار می‌دهد.

نقش دانش‌آموزان در مدرسه جنگل

روز کودکان با نخستین تجربیات لذت‌بخش از جهان طبیعی آغاز می‌شود. این کلاس گنجینه نامحدودی است که در آن تجربه‌ها به هم پیوند می‌خورند و ایده‌های بچه‌ها به اشتراک گذاشته می‌شود. صدای پرندگان و سایر موجودات جنگل، باران و برف و شاخه‌های افتاده به زیر پا، زوزه بادها در بین درختان، تماشای پرندۀ در حال پرواز، آسمان آبی یا تیره و ابر بالای سرمان، احساس هوای سرد، اشعه گرم خورشید، یا لمس پوسته و شاخۀ درختان، رایحه درختان، زمین، آتش و ... همه از تجربیات لذت‌بخش روز حضور در مدرسه جنگل هستند. مدرسه جنگل اغلب با یک جلسه گروهی کودکان برای شکل‌گیری ارتباط آن‌ها آغاز می‌شود.

گاهی اوقات بازی کاملاً تخیلی است و گاهی ریشه در واقعیت دارد: نظیر پیدا کردن دوستی که در فضای بیابانی گم شده است و یا نجات موجودات جنگل. کودکان، از طریق بازی و غوطه‌وری عمیق در تجربیات خود و ارتباط با جهان طبیعی، مهارت‌های اجتماعی و جسمانی خود را گسترش می‌دهند. آموزش مبتنی بر بازی برای رشد سالم کودکان به لحاظ جسمی و روحی بسیار مهم است. بازی برای توسعه و بقای کودک به‌عنوان یک نوع یا گونه ضروری است.

کودک یا نوجوان هنگام بازی در خارج از منزل، مشغول ساختن مهارت‌های اجتماعی، یادگیری انعطاف‌پذیری و درک محدودیت‌های جسمی خود است. کودکان درگیر در فرایند بازی در طبیعت به حل مشکلات از طریق راه‌حل‌های خلاقانه و تصمیم‌گیری تشویق می‌شوند، در حالی که اعتماد به درک و فهم خود را نیز یاد می‌گیرند. چند نمونه از بازی‌های قابل استفاده در مدرسه جنگل عبارت‌اند از:

بازی اکتشافی، نوعی بازی با دستیابی به اطلاعات واقعی در مورد محیط و مشغول شدن با اشیاء در محیط، دست‌کاری و دست‌ورزی آن‌ها، ارزیابی خواص، مقدار و گنجایش اشیاء و ... فرآیند یادگیری اکتشافی کودکان با بررسی و کاوش در زیر سنگ‌ها، شاخه‌ها، علف‌ها، زمین و ... صورت می‌گیرد.

برای مدرسه جنگل، نیازی به جنگل‌های کاملاً بکر با دره‌ها، نهرها، حیوانات و ... نیست، بلکه مدرسه جنگل ممکن است شامل یک درخت در مدرسه، یا یک پارک محلی در نزدیکی مدرسه و ... باشد. این مدارس به این دلیل مدرسه طبیعت نامیده می‌شوند که می‌توان اصول مدرسه جنگل را در آن اجرا نمود. هدف از این نوع مدارس، مراقبت کافی از سیاره زمین و آموزش توسعه پایدار به کودکان است.

منبع

1. Forest School Home page (2015). FOREST AND NATURE SCHOOL IN CANADA: A Head, Heart, Hands Approach to Outdoor Learning. Available at: <http://www.forestschoollcanada.ca/home/about-us>